

מסורת הש"ס

(א) [לעיל כה: ע"ש]. (ב) [לעיל כ: א] (ג) [למקמן מ.]. (ד) [לעיל כה: א] (ה) מדרים כה. [כל הסוגיא ע"ש כמה וכמה שיטות] לקמן לט., (ו) ג"ל דעת המקום וכן איתא לקמן לט., (ז) עיי' מו"ק לקמן ע"כ ד"ה משום., (ח) מדרס כה., (ט) [לקמן לט. מדרס כה.], (י) חולין ה. [קדושין מ.]. (כ) מנחות מג: [מדרים כה.], (ג) גלפי פרש"י לא גרסי' להאי אבן ברב אלפס איתא וכן איתא בזה"ש בנדרים בפסקיו סוף פ' י בפי ג.] (מ) בפרש"י דלמא, (ט) גיר' רש"ל בכל ט., (ס) וע' היטב מו"ק לעיל כה. ד"ה מה שאין ק"ל.

תורה אור השלם

1. לא תעשון אתי אֱלֹהֵי בַסֵּף וּאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָבָב: שמו"ח כ"ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' להו שמא זווי: (ב) תוסי' ד"ה כשהשביע וכו' היה לו לרש"י:

מוסף רש"י

ואכל תאנים והפריש קרבן. (לגירסת: שבועה שלא אוכל תאנים וחזור שבועה שלא אוכל תאנים וענבים) על שבועה ראשונה שטעם (לגירסת: ואלכל תאנים (נדרים יז:). ואכל אכל ענבים. ולא תאנים (שם). הוראי אלו ענבים. שכלל חצי שיעור של שבועה שניה, לפי שהיא נשבע בשבועה שניה על תאנים וענבים ועשאי שלא אכל אלא ענבים לא ביטל אלא חצי שיעור, והייט חצי שביעה, ואין מביא קרבן על חצי שיעור (שם). והדוא שניכר לג' בני אדם, ככנר ידעו שלשה בלחות עמוד שהוא של אבן, הוא דהוא שבעה שוא, דמידי דידעו ביה תלמיא בני אדם הוי מופסטי (ועי' ע"א ב"ד) מאי טעמא. אמרי ליה הכי דשאל על דעתך דאנו משביעין אותך (נדרים). דלמא איסקונדריי היוב ליה. סיפספסטי שמשחקים בהן וקרא אותן זווי ובכך רוצה לפטור עצמו מן השבועה דלא לא. איסקונדרי לאו מילתא היא ובהכי לא מייסטר אינש נפשיה ומשום האי טעמא לא הוי אמרינש לו הוי יודע כו' (שם). מושם קניא דרבא. דחזי ממש יבך ובעי למיפטר ביהי ובשאר מילי לא עבד אינש דנשבע אדעתא דנפשיה (שם). דמסקי אדעתיהוה עבודת כוכבים. דלי אסיקו לה שמא לעבודת כוכבים אלוהו ופלחו לה ובעי למיפטר ביהי נפשייה דלמרי דפלחי לאלוה (שם). לא. לאו לאסיקי משום האי קאמר הכי דלינהי לא מנא לאסיקי לעבודת כוכבים שמא אלוה למפטרי נפשייה, אלא ע"ז איקי אלוה מעמיה (שם). ולימא להו קיימור תורה. אס כן תאמי משעט יהוה הכי על דעת המקום ועל דעת, ליבעי יתהון דמקיימיתו תורה (שם).

חדא תורה. הוה משמע תורה אחת, שנכתב בלגז (שם). שכל הכופר בה כמורה בכל התורה כולה. דלמאי וכו' (ת. דנעזות כוכבים מיירי (חולין ה.). שקולה מצות ציצית כו'. מדכתיב את כל מלות, ועוד דלית דגיימטריא מ"ר וה' קשרים וכו' מוטיס הרי מרי"ג (מנחות מג:). ולימא להו קיימור כו'. ולא מנא למיטעי מידי (נדרים כה.).

שבועות שתיים פרק שלישי שבועות

ואכל תאנים. בהעלם שבועה אחרונה והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים בהעלם שבועה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים תו לא מליטרפי ענבים בזהיידו לאחיזיבי אשבעתא קמייתא. הכא גמי שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע ואכל עשרית הויה לה עשרית חצי שיעור: **בתנ"י** **שבועה שלא אפשר:** ביטול מזהו הוא היינו דבר שאי אפשר: **והסניה שבועת שוא.** שהרי נשבע לבטל את המנוה: **גמ'** והוא שניכר. העמוד לשלשה בני אדם הוא דהוי שוא אצל לא ניכר הויה שבועת שקר: **ורבא אמר באומר יאסרו כל פירות שנעולם.** בשבועה עלי אס לא ראימי: **ואסיק ליה שמא גמלא.** העלה לו שם גמל: **כשמשיבין אותו.** גבי שבועת הדיינין תניא ליה המשביעין את הממוזע שבועה צד": **איסקונדרי.** תמיכות עץ קטנות שמשחקין בהן: **ואסיק לכו שמא זווי.** כינה את שמם מעות: **הסם משום קניא דרבא.** לעולם בתר פומיה אזלינן והא דליטטריך לן למימר לא על דעתך משום דכפומיה י"ש שבועה ברמאות כגון דיהיב ליה קניה ונתן המעות לתוכו והפקידו אכלו ונשבע שהחזיר לו מעותיו ולאחר שבועה יחזור ויטלנו ועודלא הוה קמיה דרבא הכי: **וכן מזינו.** דכתיב (דברים כט) לא אתכם נלדכם לא כשאתם סבורים כאשר נלדככם: **לאו משום דמסקי אדעתיהו עבודם כוכבים.** ומסקו ליה שמא אלוה: **משום דעבודם כוכבים נמי איקרי אלוה.** וכי אולת נמי בתר פומייהו קושטא מדמו לאשתכובעי: **ולמא לכו קיימו תורה.** ושביעם על כן לאו משום דמסקי אדעתיהו עבירות וקרו לכו תורה ומשמעבי אדעתיהו. ומשני חדא תורה אי הוה אמר הכי משמע חדא תורה ואין אית לן כחבז ובעל פה: **תורם חטאת וסורס אשם.** אי אמר קיימו תורות הוו מסקי אדעתיהו לאשתכובעי אהך תרתי דליקרו תורות ולא אשאר מלות: **המורה עבודם כוכבים כו'.** דכתיב גבי עבודת כוכבים (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המלות האלה: **שקולה מזהו ליתים בכל המלות.** דכתיב (במדבר טו) וזכרתם את כל מלות ה'. גיימטריא שלה שש מלות ושמונה חוטין ותמשה קשרים הרי י"ג: **ולטעמיה.** דבעית למימר דהאי (י"ג) דלמרינן להו לא על דעתמם כי היכי דלא ליסקי אדעתיהו מאי דבעי ומסקי ליה האי שמא: **על דעם המקום ועל דעתו למה לי.** למימר ומיסקי ליה בחד: אלא

תורות תורת חטאת תורת אשם קיימו כל התורה כולה עבודת כוכבים **דאמר מר** **המורה** עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמורה בכל התורה כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות תרתי כל המצות כולן מצות ציצית. **דאמר מר** **שקולה** מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולטעמיה **לימא** להו על דעתי על דעת המקום למה לי

אותם הכתובים בשם המיוחד לרבי יהושע וכן שמות דגזצת בנימין לר' אליעזר: **קיימו מצות.** בפרק ארבעה נדרים (מדרס דף כה.) שני מלות המלך פי' פרשת המלך דכדר זה נוח להם: **מצות ציצית.** הא דשקנ עבודת כוכבים דכתיב צה נמי וכי תשגו ולא תעשו את כל המלות האלה בפרשת שלה לך ואמרו שכל הכופר צה כמודה בכל המורה כולה משום דבלשון בני אדם לא מיקרי כל המלות אלא לית: **ולטעמיהך** **עץ דעת** הקב"ה למה ל'. הך פירכא לא מסיק בנדרים ואיכא פירכא דמסיק התם ולא מסיק הכא ולא משני נמי התם כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט:

(תראה) [ת"ר] כשמשביעין אותו אומר לו הוי יודע שלא על מה שבעדתך אנו משביעין אותך. אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד. מאי לאו משום דאמרי' דלמא סקונדרי יהב ליה ואסיק להו זווי וכי קא מישתבע אדעתיה קא מישתבע. ורחיקן משום קניא דרבא כמפורש בנדרים. ת"ש וכן מצינו כשהשביע אותו (נדרים כה.).

שבועות פרק שלישי שבועות כמ.

ועומד מיהו הוה מצי לפרושי בנשבע על חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה אצל אי אפשר לומר כן דהך מילתא דרבה איתא בפ"צ דנדרים (ד' פ: ומוכח כולה סוגיא כמו שכתוב בספרים ולא כג' הקונטרס ומשמע גמי דאיירי בנשבע שלא יאכל שניהם מכל אחד שיעור שלם דמפרש טעמא מגו דחיללא שבועה אענבים חיללא נמי אתאנים ואי בחצי שיעור צהא אין שיך מגו דלא הוי כלל מושבע ועומד ואיך לחלק ע"כ צין הך להאי דט' וי' דהתם איכא איסור שבועה ט בכל י' וכל ט' יאכל מהנק עשר קאי באיסור שבועה אצל הכא לא היה איסור שבועה בתחלה כלל על ענבים ושיך כאן מגו וו"ה נמי אי אמר שבועה שלא אוכל ט' אלו וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר דחיללא שבועה שניה על דימגו: **אם לא ראיתי גמל פורח.** תימה דהכא קמני גמל פורח ולא קמני כעולי מזרים וצפרק ארבעה נדרים (מדרס ד' כד:). גבי נדר הבאי תני עולי מזרים ולא קמני גמל פורח: **באומר יאסרו כל פירות שבעולם** **עלי אם לא ראיתי כו'.** פירוש בשבועה וצפרק ארבעה נדרי' (סס) גרס ליה צהיא והיינו שבועת שוא לפי שאי אפשר לו לעמוד באיסור בכל פירות שנעולם (ס) ואר"ת דנכדר לא חיללא כה"ג אס אסר כל פירות שנעולם עליו בקונס אס יעשה כדכר זה כיון שאי אפשר לו לקיים או אס אסר כל פירות שנעולם עליו בלא שום תנאי דשבועת שוא מזינו שאסר הכתוב אצל נדרי שוא לא מזינו ורציה דפ" ארבעה נדרים (סס) תני שבועות הבאי אסורין נדרי הבאי מותרין והיינו משום דהבאי הוי משום שוא אצל קשיא מפ"צ דנדרים (ד' טו).

דפריך גבי קונס עיני צשניה ואי דלא יהיב שיעורא למלתא מי שצקינן ליה עד דעבר באיסור בל יחל והאמר ר' יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מכין אותו וישן לאלתר אלמא גבי נדרים נמי מיילי כשאין יכול לקיים ועובר לאלתר ונדרי הבאי דשרו לא הוו טעמא לפי שאסר עצמו במה שאינו יכול לקיים דאפי' יכול לקיים שלא אסר עליו אלא חד פירא שרי צנדרי הבאי וטעמא לפי שאין דעתו לומר ממש כקורת בית הבד אלא מה שהוא טרוף (מאד קריב) לגבו ומשונה משאר מצות קורא קורת בית הבד וחיל גדול מאד שראה קרא עולי מזרים ואינו אומר כן אלא להחזיק ולאמת דצריז וגבי שבועה החמירו משום דכתיב לא ינקה והא דתני בתוספתא כשם שנדרי הבאי מותרין כן שבועת הבאי מותרין היינו מדלורייתא: **בשהשביע משה את ישראל.** קלת קשה מה היתה מועלת השבועה כמו שהיה ירא שיעבדו עבודת כוכבים כמו כן היה(י) לירא פן יעצרו השבועה:

דעבודת כוכבים איקרי אלוה. אפילו זכירו שם המיוחד

האמר' בסוף שבועת העדות (לקמן ד' לה:) השמות האמורות בזמירה חול אפי' לא יצאו ממצות. בפרק ארבעה נדרים (מדרס דף כה.) שני מלות המלך פי' פרשת המלך דכדר זה נוח להם: **מצות ציצית.** הא דשקנ עבודת כוכבים דכתיב צה נמי וכי תשגו ולא תעשו את כל המלות האלה בפרשת שלה לך ואמרו שכל הכופר צה כמודה בכל המורה כולה משום דבלשון בני אדם לא מיקרי כל המלות אלא לית: **ולטעמיהך** **עץ דעת** הקב"ה למה ל'. הך פירכא לא מסיק בנדרים ואיכא פירכא דמסיק התם ולא מסיק הכא ולא משני נמי התם כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט:

(תראה) [ת"ר] כשמשביעין אותו אומר לו הוי יודע שלא על מה שבעדתך אנו משביעין אותך. אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד. מאי לאו משום דאמרי' דלמא סקונדרי יהב ליה ואסיק להו זווי וכי קא מישתבע אדעתיה קא מישתבע. ורחיקן משום קניא דרבא כמפורש בנדרים. ת"ש וכן מצינו כשהשביע אותו (נדרים כה.).

חדא תורה. הוה משמע תורה אחת, שנכתב בלגז (שם). שכל הכופר בה כמורה בכל התורה כולה. דלמאי וכו' (ת. דנעזות כוכבים מיירי (חולין ה.). שקולה מצות ציצית כו'. מדכתיב את כל מלות, ועוד דלית דגיימטריא מ"ר וה' קשרים וכו' מוטיס הרי מרי"ג (מנחות מג:). ולימא להו קיימור כו'. ולא מנא למיטעי מידי (נדרים כה.).

קד א מיי פ"ד מהל' שבועות הל' טו סמג לאון רמא: קה ב מיי פ"א מהל' שבועות הל' ד סמג לאון רמא רמא טוש"ע י"ד סי' רלו ס"ד:

קו ג מיי פ"ה מהל' שבועות הל' כא סמג שם טוש"ע שם סעיף ה': קז ד מיי שם פ"א הל' ו ופ"ה הל' יד והל' טו סמג שם:

קה ה מיי שם פ"ה הל' י טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלח סעיף טו: קכ ו מיי שם הל' יג: קי ז מיי שם הל' כב סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף ד: קיא ח מיי פ"ב מהל' שבועות הל' ט ופ"ח הל' יח סמג שם עין קכ טוש"ע ח"מ סי' פו סעיף כ: קיב ט מיי פ"ב מהל' שבועת כוכבים הל' ד ופ"ל מהלכות שבת הל' טו:

קיג י מיי פ"ג מהל' לעיל הל' יב:

רבינו חננאל

תאנים והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים לחודייהו הויא להו ענבים חצי שיעור ואין מביא קרבן על חצי שיעור. הכא גמי (כיון) [בגוץ] שאמר שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שבעתה שלא אוכל עשר ותשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל העשרית הויא לה עשרית חצי שיעור ואין מביאין קרבן על חצי שיעור: ירושלמי בעי חיפא (מרב) [מבדקיניה] הוי לפניו חמש ככרי ואמר שבעתה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [וחזון] ואמר ב' אלו. וחזר ואמר שלש אלו. וחזר ואמר ארבע אלו. וחזר ואמר חמש אלו ואכל הראשונה. א"ל אין חייב עליה אלא תאיתן כשחזקו עליה שבעתה נאסרה עליו ונעשית לו כנבלה מיכן ואילך נעשה כמחול על האטוריק. ואין שבעות חלות על האטוריק. חזר חיפא ובדיקה הוי לפניו ה' ככרות ואמר שבעתה שלא אוכל אלו ה' ככרות וחזר ואמר אלו ה' וחזר ואמר אלו שנים וחזר ואמר זו א"ל חייב על כל אחת ואחת. אילו מי שנשבע שלא יאכל ה' ואכל ד' שמא אינו פטור לפיכך שבועה חלה על כל אחת ואחת: **בתנ"י** שבועת שוא חייבין על זדונה מכוח ועל שגגתה פטור כו'. אמר עולא והוא שניכר לג' בני אדם: ירושלמי בשם ר' יוחנן אמרו. הירדע לשנים שבעות שוא. הירדע לג' שבעות שקר: נשבע על דבר שאי אפשר כו'. אבי אוקמה באומר שבעת שראיתי גמל פורח באויר (ס) ואקשנין דלמא ציפרא רבא חזא ואסיק שמיה גמל ועל מה (שבעתה) [שביעתון] נשבע. הלא

(א) חסר כאן אוקימתא דרבא ושמעת כ"י מן בלזיר עד בלזיר